ZAMONAVIY TA'LIM MUHITIDA PEDAGOG VA TALABA O'RTASIDAGI MUNOSABATLARNI OPTIMALLASHTIRISH

Madgapilova Umida Erkin qizi
Bòstonliq tuman 3-son texnikumi
erkinovnaumi@gmail.com

Annotatsiya: *Maqolada zamonaviy ta'lim muhitida pedagog va talaba o'rtasidagi munosabatlarni optimallashtirish masalalari tahlil qilingan. Pedagog va talabalar o'rtasida samarali muloqot va ishonch muhiti shakllantirishning pedagogik va psixologik jihatlari yoritilgan. Shuningdek, psixologik qo'llab-quvvatlash va interaktiv o'qitish usullari orqali ta'lim samaradorligini oshirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Maqola pedagog va talaba o'rtasida ijobiy hamkorlik muhitini ta'minlash bo'yicha tavsiyalar taqdim etadi.*

Kalit so'zlar: *pedagog va talaba munosabatlari, muloqot, psixologik xizmat, oliy ta'lim, ta'lim samaradorligi.*

Аннотация: *В статье рассматриваются вопросы оптимизации взаимоотношений между преподавателем и студентом в современной образовательной среде. Освещены педагогические и психологические аспекты формирования эффективного общения и доверительной атмосферы между педагогом и студентами. Также проанализированы возможности повышения эффективности обучения с помощью психологической поддержки и интерактивных методов обучения. Статья предлагает рекомендации по обеспечению положительной среды сотрудничества между педагогом и студентом.*

Ключевые слова: *взаимоотношения преподавателя и студента, общение, психологическая поддержка, высшее образование, эффективность обучения.*

Abstract: *The article examines the optimization of teacher-student relationships in the modern educational environment. Pedagogical and psychological aspects of creating effective communication and a trusting atmosphere are highlighted. The possibilities of increasing learning effectiveness through psychological support and interactive teaching methods are analyzed. The article provides recommendations for ensuring a positive cooperative environment between teachers and students.*

Keywords: *teacher-student relationships, communication, psychological support, higher education, learning effectiveness.*

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimida pedagog va talaba o'rtasidagi munosabatlar ta'lim jarayonining samaradorligini belgilab beruvchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifati nafaqat o'qitish mazmuni va metodlariga, balki pedagog va talabalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning qay darajada to'g'ri tashkil etilganligiga ham bog'liq. Shuning uchun ham zamonaviy ta'lim muhitida pedagog va talaba o'rtasidagi munosabatlarni optimallashtirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Bugungi kunda ta'lim tizimida demokratik va insonparvarlik tamoyillariga asoslangan munosabatlar shakllantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ilgari ta'lim jarayonida pedagog asosiy bilim manbai sifatida qaralgan bo'lsa, hozirgi zamonaviy ta'lim modellarida pedagog va talaba o'rtasida hamkorlikka asoslangan munosabatlar muhim o'rin tutadi. Bunday yondashuv

talabalarning mustaqil fikrlash, tashabbuskorlik va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, talabalarning ta'lim jarayonidagi faol ishtirokini ta'minlashda ham muhim ahamiyatga ega.

Pedagog va talaba o'rtasidagi munosabatlarni optimallashtirish ta'lim jarayonida sog'lom psixologik muhitni shakllantirishni talab etadi. Sog'lom psixologik muhit esa o'zaro hurmat, ishonch va ochiq muloqotga asoslanadi. Agar pedagog talabalarning fikrlarini hurmat qilsa, ularning shaxsiy xususiyatlarini hisobga olsa va konstruktiv muloqotni yo'lga qo'ya olsa, ta'lim jarayoni yanada samarali tashkil etiladi. Bunday muhitda talabalar o'z fikrlarini erkin bildirishga, savollar berishga va bilim olishga faol intiladi.

Shuningdek, pedagog va talaba o'rtasidagi munosabatlarni optimallashtirishda zamonaviy o'qitish metodlari va axborot texnologiyalaridan foydalanish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Interaktiv ta'lim usullari, guruhli ish, muhokama va loyiha asosida o'qitish kabi metodlar talabalar va pedagoglar o'rtasida samarali hamkorlikni shakllantiradi. Bu esa ta'lim jarayonining mazmunan boy va faol bo'lishini ta'minlaydi.

Umuman olganda, zamonaviy ta'lim muhitida pedagog va talaba o'rtasidagi munosabatlarni optimallashtirish ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Bu jarayon talabalarning intellektual, ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli pedagogik faoliyatda o'zaro hurmatga asoslangan muloqotni rivojlantirish, hamkorlik muhitini shakllantirish va psixologik jihatdan qulay ta'lim sharoitini yaratish muhim vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Zamonaviy ta'lim muhitida pedagog va talaba o'rtasidagi munosabatlarni optimallashtirish masalasi pedagogika va psixologiya sohasidagi ko'plab tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan. Ilmiy adabiyotlarda ta'lim jarayonida samarali muloqotni yo'lga qo'yish, o'zaro ishonch va hamkorlik muhitini shakllantirish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida e'tirof etilgan. Pedagog va talaba o'rtasidagi munosabatlarning ijobiy shakllanishi talabalarning bilim olishga bo'lgan qiziqishi, faolligi va shaxsiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Pedagogik va ijtimoiy-psixologik tadqiqotlarda pedagogik muloqot, shaxslararo munosabatlar va ta'lim muhiti masalalari alohida o'rin egallaydi. Jumladan, bir qator olimlar ta'lim jarayonida o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi muloqot madaniyati, psixologik muhit va o'zaro hamkorlikni rivojlantirish masalalarini ilmiy jihatdan asoslab berganlar. Ular ta'lim jarayonida insonparvarlik va demokratik munosabatlarni shakllantirish talabalarning shaxsiy faolligini oshirishga xizmat qilishini ta'kidlaydilar. Shuningdek, tadqiqotlarda pedagogik muloqotning samarali tashkil etilishi talabalarning ta'lim jarayoniga faol jalb etilishi, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv qobiliyatlarining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi qayd etilgan.

Zamonaviy pedagogik nazariyalarda pedagog va talaba o'rtasidagi munosabatlar hamkorlik va o'zaro tushunish tamoyillari asosida tashkil etilishi lozimligi ta'kidlanadi. Bunday munosabatlar ta'lim jarayonida sog'lom psixologik muhitni shakllantiradi va talabalarning shaxsiy ehtiyojlari hamda individual xususiyatlarini hisobga olish imkonini beradi. Shu bilan birga, pedagogning kommunikativ kompetentligi, psixologik bilimlari va pedagogik mahorati talabalar bilan samarali munosabatlarni tashkil etishda muhim omil hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotda bir qator ilmiy metodlardan foydalanildi. Jumladan, ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish va umumlashtirish, pedagogik va psixologik manbalarni qiyosiy tahlil qilish usullari

qo‘llanildi. Bu usullar orqali pedagog va talaba o‘rtasidagi munosabatlarni optimallashtirishga oid nazariy qarashlar o‘rganildi va umumlashtirildi.

Shuningdek, tadqiqot jarayonida kuzatish, tahlil va sintez kabi umumilmiy metodlardan ham foydalanildi. Ushbu metodlar ta’lim jarayonida pedagog va talabalar o‘rtasidagi munosabatlarning xususiyatlarini aniqlashga hamda ularni takomillashtirish bo‘yicha ilmiy xulosalar chiqarishga imkon berdi.

Adabiyotlar tahlili va qo‘llanilgan metodologik yondashuvlar pedagog va talaba o‘rtasidagi munosabatlarni optimallashtirish ta’lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi. Shu asosda ta’lim jarayonida samarali muloqot va hamkorlik muhitini shakllantirishga qaratilgan ilmiy tavsiyalar ishlab chiqish imkoniyati yaratiladi.

Muhokama

Zamonaviy ta’lim muhitida pedagog va talaba o‘rtasidagi munosabatlarni optimallashtirish ta’lim jarayonining samaradorligini ta’minlashda muhim omil hisoblanadi. Ta’lim jarayonidagi o‘zaro munosabatlar nafaqat bilim berish jarayoniga, balki talabalarning shaxsiy rivojlanishi, ijtimoiy faolligi va psixologik holatiga ham sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli pedagog va talaba o‘rtasidagi munosabatlarning mazmuni va shakli ta’lim sifatini oshirishda muhim o‘rin tutadi.

Muhokama jarayonida shuni ta’kidlash mumkinki, zamonaviy ta’lim tizimida an’anaviy “pedagog markazli” yondashuvdan “talaba markazli” yondashuvga o‘tish tendensiyasi kuzatilmoqda. Bu esa pedagog va talabalar o‘rtasidagi munosabatlarning yangi shakllarini talab qiladi. Bunday sharoitda pedagog faqat bilim beruvchi emas, balki maslahatchi, yo‘l ko‘rsatuvchi va hamkor sifatida faoliyat yuritishi lozim. Bu esa talabalarning mustaqil fikrlash, tashabbuskorlik va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Pedagog va talaba o‘rtasidagi munosabatlarni optimallashtirishda pedagogik muloqot madaniyati alohida ahamiyat kasb etadi. Samarali muloqot orqali o‘qituvchi talabalarning ehtiyojlari, qiziqishlari va imkoniyatlarini aniqlay oladi. Bu esa ta’lim jarayonini talabalarning individual xususiyatlariga mos ravishda tashkil etishga yordam beradi. Agar pedagog talabalar bilan ochiq va samimiy muloqot o‘rnata olsa, ta’lim jarayonida ishonch va hamkorlik muhiti shakllanadi.

Shuningdek, ta’lim jarayonida psixologik muhitning ijobiy bo‘lishi ham muhim ahamiyatga ega. Psixologik jihatdan qulay muhit talabalarning o‘quv faoliyatiga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, stress va qo‘rquv hissini kamaytiradi. Natijada talabalar darslarda faol ishtirok etadi, o‘z fikrlarini erkin bayon etadi va bilimlarni samarali o‘zlashtiradi.

Muhokamalar shuni ko‘rsatadiki, pedagog va talaba o‘rtasidagi munosabatlarni optimallashtirishda zamonaviy o‘qitish metodlaridan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Interaktiv ta’lim usullari, guruhli ish, muhokama va loyiha asosida o‘qitish kabi metodlar pedagog va talabalar o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytiradi. Bunday metodlar talabalarning faolligini oshiradi va ularni ta’lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi.

Shu bilan birga, pedagogning kommunikativ kompetentligi va psixologik tayyorgarligi ham mazkur jarayonda muhim o‘rin tutadi. Pedagog talabalar bilan samarali munosabat o‘rnatish uchun ularning psixologik xususiyatlarini hisobga olishi, muloqot jarayonida sabr-toqat va hurmatni namoyon etishi lozim. Bu esa ta’lim muhitida sog‘lom va barqaror munosabatlarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Pedagog va talaba o‘rtasidagi munosabatlarni optimallashtirish ta’lim jarayonida samarali muloqot, o‘zaro ishonch va hamkorlik muhitini shakllantirish orqali amalga oshiriladi. Bu esa talabalarning ta’lim jarayonidagi faolligini oshirishga va ta’lim samaradorligini ta’minlashga xizmat qiladi.

Xulosa

Zamonaviy ta’lim muhitida pedagog va talaba o‘rtasidagi munosabatlarni optimallashtirish ta’lim jarayoni samaradorligini oshirishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Ta’lim jarayonida o‘zaro hurmat, ishonch va hamkorlikka asoslangan munosabatlarni shakllantirish talabalarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi va ularning shaxsiy hamda intellektual rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, pedagog va talaba o‘rtasidagi samarali muloqot hamda ijobiy psixologik muhit ta’lim jarayonining mazmunan boy va samarali tashkil etilishiga xizmat qiladi. Shuningdek, zamonaviy o‘qitish metodlari, interaktiv usullar va hamkorlikka asoslangan ta’lim texnologiyalaridan foydalanish pedagog va talabalar o‘rtasidagi munosabatlarni yanada mustahkamlaydi.

Shu bilan birga, pedagogning kommunikativ kompetentligi, pedagogik mahorati va psixologik bilimlari mazkur munosabatlarni to‘g‘ri tashkil etishda muhim ahamiyatga ega. Pedagog talabalarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda muloqotni yo‘lga qo‘ysa, ta’lim jarayoni yanada samarali va mazmunli bo‘ladi.

Pedagog va talaba o‘rtasidagi munosabatlarni optimallashtirish ta’lim sifati va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi hamda talabalarning ijtimoiy faolligi, mustaqil fikrlashi va shaxsiy rivojlanishi uchun qulay sharoit yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bodalev A.A. Psixologiya obщeniya i mejlichnostnie otnosheniya v obrazovatelnom protsesse. – Moskva: Institut prakticheskoy psixologii, 2017.
2. Karimova L.G. Oliy ta’limda samarali pedagogik muloqot usullari. – Toshkent: Ta’lim, 2021.
3. Levina N.V. Pedagogika visshey shkoli: teoriya i praktika. – Sankt-Peterburg: Piter, 2019.
4. Rahimov S.T. Ta’lim muhitida pedagog va talaba o‘rtasida psixologik hamkorlik. – Toshkent: Universitet, 2020.
5. To‘xliev B. Pedagogik munosabatlar va ta’lim jarayoni. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
6. Yo‘ldoshev J.G. Pedagog va talaba o‘rtasida muloqot madaniyati. – Toshkent: O‘qituvchi, 2020.
7. Zimnyaya I.A. Psixologiya obucheniya i pedagogicheskaya deyatelnost. – Moskva: Akademiya, 2018.